

המשה ועשרים שקלים] שהם מאה דינרים].

ויש מקומות שבהם "מנה" של חולין הוא עשרה וחמשה, חמש עשרה שקל] שהם ששים דינרים].

המנה, הצירוף של שלשת סוגי המנים הללו של חולין, שהם ביחד ששים שקלים [סלעים], שהם מאתיים וארבעים דינרים, הוא יהיה לכם מנה של קודש". עד כאן דברי הכתוב ביחזקאל.

וכך דן שמואל את דברי הכתוב: האם יתכן לומר שה"מנה", של קודש הוא ששים שקלים, שהם מאתן וארבעין דינרים, הווי? והרי במנה יש רק מאה דינרים, שהם עשרים וחמשה שקלים בלבד!

אלא, מוכיח שמואל, שמע מינה מדברי הכתוב הזה, תלת, שלשה חידושי דינים:

א. שמע מינה, מנה של קודש — כפול היה.

והיינו, שמתחילה היו בו חמשים שקלים, כפול מעשרים וחמשה של חול.

ואחר כך הוסיפו על מנה של חול חמשה שקלים, שהם תוספת שתות, ועשאוהו שלשים שקלים. ולכן המנה של קודש, שהוא כפול, הוא ששים שקלים, שהם מאתיים וארבעים דינרים.

ב. ושמע מינה, מוסיפין על המדות, וכן מוסיפין על המטבעות, ולכן יכלו להגדיל את המנה של חול לשלשים שקלים, ואת המנה של קודש לששים שקלים. ואין

לחשוש שמא לא ירוויח התגר, כי אין זה שכיח שלא ישמע התגר מהוספת המידות או המטבעות, ובדבר שאינו שכיח, אין לחשוש למניעת הרווח.

ואין מוסיפין על המידות והמטבעות יותר משתות.

אלו הם דברי שמואל, כשלעצמם, ואינם נלמדים מהכתוב הזה, אלא הם הוספה של שמואל, שרק על הרווח לא חששו שיפסיד תגר שלא שמע על ההוספה, כיון שזה דבר שאינו שכיח, אבל להפסד הקרן ביותר משתות יש לנו לחשוש.

ג. ושמע מינה, שתותא, חישוב השתות לצורך זה, נעשה לפי חישוב מלבר, מבחוץ. והיינו, שמידת התוספת, נמדדת לפי היחס שבין התוספת לבין הסך הכולל של הקרן עם התוספת, ואין מודדים את הששית מתוך הקרן עצמה.

וכגון כאן, החישוב של ששית מלבר, הוא ששית הסכום המצורף מעשרת השקלים הנוספים לחמישים השקלים, ובסך הכל הם ששים. ועשרת השקלים הם ששית מהכל, מהקרן בצירוף התוספת.

אך אם היה החישוב של התוספת "מלגיו", היתה התוספת ששית מתוך חמישים, שהם שמונה שקלים ודינר ושליש. וכשנוסיף סכום זה לחמישים השקלים, יתקבל סך של חמשים ושמונה שקלים ודינר ושליש. ואילו הכתוב אומר, שיש במנה של קודש ששים שקלים.

רב פפא בר שמואל תקין כיללא בר תלתא

קפיזי, התקין בעירו מידה חדשה, שמכילה תשעה לוגים.

ב"קב" יש ארבעה לוגים.

ב"תרכב" יש שלשה קבים, שהם שנים עשר לוגים.

ב"חצי תרכב" יש קב וחצי, שהם ששה לוגים.

"קפיזא", היא מידה של שלשת רבעי הקב, דהיינו שלשה לוגים.

וכיון שהמידה החדשה שהתקין רב פפא בר שמואל הכילה שלשה "קפיזי", הרי היו בה תשעה לוגים.

ונמצא, שהמידה החדשה, שיש בה תשעה לוגים, היא תוספת של שליש על מידת "חצי תרכב" שיש בה ששה לוגים, והיא מיעוט של רבע מהמידה של תרכב, שיש בה שנים עשר לוגים.

אמרו ליה: והא אמר שמואל: אין מוסיפין על המידות יותר משתותף? ואילו אתה הוספת שליש על מידת חצי התרכב, ומיעטת

רבע ממידת התרכב!

אמר להו: אנא, אני לא הוספתי על מידת חצי תרכב ולא מיעטתי ממידת התרכב, כלום. אלא ביילא חדתא תקיני! התקנתי להם מידה חדשה לגמרי, של תשעה לוגים, ולא יבואו לטעות שהיא חצי תרכב.⁽⁷⁾

שדריה, שלח רב פפא בר שמואל את המידה הזאת לפומבדיתא, ולא קבלוה. לא הסכימו להשתמש בה.

שדריה לפאפוניה, וקבלוה, וקרו ליה, למדה זו "רוז פפא"⁽⁸⁾

אסימון לכמה ברייתות המובאות להלן: אוצרי פירות, אין אוצריה, ואין מוציאיה, ואין משתכרין פעמים בכיצי, מתריעין, ולא מוציאין]

תנו רבנן: אוצרי פירות, הרוכשים כמיות גדולות של פירות בשוק, וגורמים למחסור בפירות, וזה מביא לעליית מחירים, ואז הם מוכרים אותם ביוקר, וגורמים בכך הפסד לעניים. ומלוי ברבית, ומקטיני איפה, המרמים במידות המשקל, ומפקיעי שערים,⁽⁹⁾ שמוכרים במחיר גבוה מהשער

חדשה.

8. הרשב"ם ורבינו גרשום הביאו שני ביאורים, אם הכונה לשם המידה, או שאמרו על המידה הזאת, שהיא "עצת רב פפא".

9. הביטוי "הפקעת שערים" מובנו ביטול השער הרגיל, והוספה עליו. רשב"ם ורבינו גרשום כאן. והערוך בערך "פקע" מבאר זאת מלשון "פקיעה וחיתוך", כמו במסכת שבת קמו א, שמשמעו סתירה של דבר.

אינה מחיוב התורה, אלא מחיוב המקח, שהרי עצם פסיקת המקח היתה על מאה אגוזים! והוא הדין אם היתה הטעות בגודל המידה, חיוב הפסיקה של המקח, הוא המבטל אותו, לפי שלא פסקו ביניהם על מידה גדולה, ואין זו גזירת הכתוב. ומכח הדמיון הזה השותה הגמרא את דינו של רבא עם דינו של שמואל.

7. רבינו גרשום. והרשב"ם ביאר שלא היתה בעיר הזאת מידה של חצי תרכב ולא מידה של תרכב, ולכן היה רשאי להתקין להם מידה

שבשוק —

עליהן⁽¹⁰⁾ הכתוב בספר עמוס [פרק ח] אומר: "שמעו זאת השואפים אביון, ולשבת ענוי ארץ. לאמר,

מתי יעבור החודש [כך אומרים מפיקעי השערים, שבשעת הגורן, כשהתבואה מצויה לכל בזול, הם אינם יכולים להפקיע את המחיר, ולכן הם מצפים אימתי יעבור חודש ימים מימות הגורן], ונשבירה שבר, [אז כבר יוכלו להרוויח רווח מופרז על ידי הפקעת שער התבואה].

וכן הם מצפים לבוא השבת, שנת השמיטה, ואז נפתחה בר, את אוצרות התבואה שאצרנו בדינו, במחיר יקר. ואלו הם אוצרי פירות.

להקטין איפה, שהם "מקטיני איפה".

ולחגודיל שקל, היינו מלוי בריבית.

ולעות מאזני מרמה".

וכתיב על ענשם, בהמשך הכתוב שם: "נשבוע ה' בגאון יעקב, אם אשכח לנצח כל מעשיהם".⁽¹¹⁾

ומבאר הגמרא: אוצרי פירות, כגון מאן?

אמר רבי יוחנן: כגון אדם בשם שבתו, אוצר פירות. שהיה אוצר פירות בכוונה לייקר את מחיר הפירות כדי שלאחר מען יוכל למוכרם לעניים ביוקר, ונמצא מפסיד את העניים.

אבל, אם היה אוצר את הפירות בשעת הזול, כדי שיהיו בידו פירות למכור לעניים בשעת היוקר במחיר זול, הרי אף על פי שבקנייתו הוא גורם להעלאת המחיר במקצת, אין איסור בדבר, כי כונתו היא לתקנת העניים.

אברה דשמואל היה דואג לתקנת העניים שתהא להם תבואה בזול בכל השנה, ולכן היה מזבין להו לפירי ב"תרעא חרפא", היה מוכר את כל פירותיו בשער המוקדם של שעת הגורן, שהוא שער זול, ולא היה אוצרם, ועשה כך כי חרפא,⁽¹²⁾ כדי שכולם ימכרו גם הם את תבואתם בשעת הגורן, ולא יאצרוה, ובכך יהיה זול מחיר התבואה במשך כל השנה.

ואילו שמואל בריה, משהו לפירי, כן היה אוצר את התבואה, ומזבין להו, ומוכר את הפירות במשך כל השנה בתרעא אפלא,

התשיעית [של שמונה עשרה]? כנגד "קול ה' שובר ארזים", [שהוא השם התשיעי במזמור "הבו לה' בני אילים", שיש בו שמונה עשרה אזכרות של שם ה', וכנגדן תיקנו תפילת שמונה עשרה], שהוא עתיד לשבר כל מפיקעי שערים.

10. הרמב"ם [מכירה יד ו] למד מכך שהכלילה הברייתא את המלוים בריבית עם מפיקעי שערים ואוצרי פירות, שדינם של האחרונים הוא כמלוי בריבית. והסמ"ע [ח"מ רלא כה] כתב, שכולם עוברים משום "וחי אחיך עמך".

11. וברושלמי מסכת ברכות [ב ד] אמרו: מפני מה התקינו לומר "מברך השנים" בברכה

12. גירסת הרשב"ם

בשעה שהיה שער גבוה, **כתרעא הרפא**, כשער הזול, ובכך הוריד את שער השוק לאחר שהיה מתייקר. ועשה זאת אף על פי שבאצירת פירותיו בתחילה, הוא גרם שיעלה במעט מחיר הפירות בשוק.

שלחו מתם, מארץ ישראל: **טבא דאבא**, טוב הוא מה שעשה אביו של שמואל, **מדברא**, ממה שעשה בנו, שמואל, אם כי שניהם עשו מה שעשו לטובת העניים.

ומבאר הגמרא: **מאי טעמא?** מדוע עדיף מעשהו של אביו דשמואל על מעשהו של שמואל?

כי **תרעא דרווח**, רווח. עדיף להנהיג מתחילה את שער הזול, כמו שעשה אביו דשמואל, כי שער זול שנקבע בתחילה, ממשיך כך גם במשך כל השנה. ואילו הורדת השער הגבוה, שהיה עושה שמואל, קשה היא לביצוע, אחר שכבר נקבע השער הגבוה בשוק.

אמר רב: עושה אדם את קבו⁽¹³⁾ אוצר. דהיינו, מותר לו לאדם לאצור כמות קטנה, שאינה מסחרית, לצורך פרנסת ביתו, ממה שגדל בשדהו. וכן אם אין לו ממה שגדל אצלו, רשאי הוא לקנות ולאצור עבור פרנסת ביתו.

תניא נמי הכי: אין אוצרוין פירות דברים שיש בהן חיי נפש, כגון: יינות, שמנין וסלתות.

אבל תבלין, כמון, ופלפלין, מותר לאצור.

כמה דברים אמורים שאסור לו לאצור, בלוקח מן השוק כמות גדולה על מנת לאצור. **אבל במכנים משלו**, לצורך פרנסת ביתו, מותר.

ומותר לאדם לאצור פירות בארץ ישראל בשנה הששית, כמות גדולה אפילו כדי למכור לאנשים אחרים במשך ג' שנים, **ערב שביעית, ושביעית, ומוצאי שביעית**, לפי שלא תהא אז תבואה מצויה לאנשים לקנותה.

ובשני בצורת, אפילו קב הרובים לא יאצור, מפני שמכנים מארה בשערים, שגורם להעלאה מרובה של השערים.

אמר ליה רבי יוסי ברבי חנינא שהיה גר בארץ ישראל, **לפוגא, שמעיה, משמשו: פוק,** צא לשוק, **ואצר לי פירי עבור שלש שנים, ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית.**

תנו רבנן: אין מוציאין פירות מארץ ישראל, דברים שיש בהן חיי נפש. כגון, יינות, שמנים וסלתות.⁽¹⁴⁾

את דיבת הארץ, הביאו אתם מפרי הארץ רמונים ותאנים ואמרן "וזה פריה", שאמנם נשתבחו הפירות הללו של הארץ, אבל דברים שיש בהם חיי נפש כמו חטים ושמנים, אין בה בשפע. ואשכול ענבים שהביאו, ניחא לדברי רבי יהודה בן בתירא, האומר שמוטב שיהיה בארץ ישראל פחות יין, שהוא דבר המביא לתפלה.

13. הרשב"ם מבאר שהמשמעות של "קבו", היא מה שמלקט אדם משדותיו. ונקט רב לישנא מעליא, לומר, שרק את אותו מעט ["קבו"] שנתן לו הקב"ה, מותר לו לאצור. אך כמו כן, אם אין לו בשדהו, רשאי הוא לקנות ולאצור בכדי פרנסת ביתו.

14. המהרש"א מבאר שהמרגלים אשר הוציאו